

vaig fer en atenció a la pron. valenciana. En efecte, no són sols les citades grafies antigues: *perpal* tortosí («mentres la picotxa, lo *perpal* i les barrines tomben les muralles per a aixample de la ciutat», Vergés Paulí, *Espurnes* v, 127); «encolla: pedra que 's met davall del *perpal* com a punt de palanca», «alçaprem: *perpal* per a moure pedres grans», GaGirona (*Voc. Maestr.*), «*perpal*: palanca, palanqueta», Lamarca (*Dicc. Val. Cast.*), «és la economia la base --- el *perpal* amb què 's moga l'organisme», Nicolau Primitiu («Acció Val.», 1-iv-1931); «*perpal*, no *parpal*» rectificquen Valor-Giner (1905); i després jo mateix vaig sentir: «ho alçà en un *perpál*», Montesa (1962), «en aquella séquia havien de treballar en *perpáls*» Polinyà de Xúquer (id.).

En el DCEC/ DECH (PROPAAO) dono força dades de parlars veïns del català, en les variants *perpalo*, *porpalo*, oc. *perpal* etc. D'aquest, el bearn. ant. *perpalerre*: «seps de lors corraus, desfén e derocan de las *perpalerres* e *paus*» a. 1463 (*Cart. d'Ossau* B, 313). En la forma *perpáy*, sempre amb *-ez*, segueix viu en gascò, ja a la Vall d'Aran, designant una grossa palanca, generalment metàl·lica: per alçar grans pesos (en combinació amb *ausaprem*, o sense): per remoure una roca etc., per aturar un carro que no reculí quan no pot avançar perquè se li ha posat un pal entre els raigs d'una roda (Canejan, Bossost, Gessa, 1930-34).

En arag., en part, es palatalitzà *perp-* en *porp-*: «clavos viejos sacados de la cindrie; item un *porpalo* de yerro grande; it. quatro cercillos de yerro» (repetit més avall); «dos planchas de yerro con *porpales*», inv. saragossà de fi S. XVI (*R. Arch. Bibl. y Mus.* 1875, 307, 339). Però la forma *parpal* 'barra de hierro que sirve de palanca' des de Benasc (Ferraz), s'estén fins a Plan de Gistau (Rohlf, *Dicc. Pir. Ar.*).

Finalment en l'article citat, vaig demostrar que del cat. degué ser manllevat (amb adaptació al port. *pau*, *pao*, 'pal'), el terme nàutic port. *prepau*, *perpau* 'peça de fusta vora l'arbre de la nau, en amarrar les *escoteiras* de les gàbies', allí sovint documentat des de 1540, i que des del port. va passar després al castellà *propao* [1587].

Per a l'etimologia de la síl·laba inicial és raonable vacillar, com ja feia allí, entre dues possibilitats: «En vista de estas varias definiciones» en què es dóna el *perpal* com a barra de ferro, «supusieron M-Lübke (*REW*, 6182) y Bertoni (*ARom.* III, 129) que el vocablo salga de **ferpal* por dilación consonántica» (igual *AlcM*, si bé amb l'extravagant errada «dissimilació»). «Quizá sí, tanto más cuanto que *palser* existió en oc. ant., frprov., *posè*, Valtellina *palféri* "palo, robusta asse verticale di ferro nel mulino" (*W. u. S.* VI, 182), ast. occid. *palferro* 'palanca de hierro' (Acevedo, F.). Sin embargo esta dilación es de un tipo raro (comp. sin embargo *pazpuerca*), y el orden de los componentes en *fer-pal* es bastante desusado.»

«Me parece más probable que la forma originaria sea *perpal*, documentada en el sentido de "pince, levier, cric", con esta forma y *prepaus* en doc. de Avignon de 1433 (Pansier v, 187), comp. el port. *prepaus*; així ho havia suggerit Jal (*Gloss. Naut.*, 1163a, 60

1291b), perquè el *prepau* estava davant de l'arbre de la nau. «En efecto algo muy parecido al *perpal* se llama en fr. *avant-pieu* "pince en fer avec laquelle on prépare les trous en terre pour planter des piquets" (Littré), gascó *parpachüa* "planter des avant-pieux" (H-Gar., *Arm. Mount.* 1931, 37)», i hi afegia encara alguna comparació portuguesa.

Avui m'han augmentat els dubtes. No hi ha dubte que *palferro* té gran extensió en ross.: sento *palféru* a Bompàs, La Clusa i Er, per a un *perpal* o barra de ferro emprada per plantar gorriones, per fer altres forats en el sòl etc.; i tinc també alguna dada de *palferri*; i això ja d'antic car l'*InuLC* dóna des de 1337 a 1411 una desena de docs. de *pal ferri*, *pal de ferre* etc.; en *AlcM* n'hi ha algun més. En lloc de *PALUM FERRI* (paral·lel a *filferro*) també es pogué formar *FERRI PALUM*. La importància de l'objecte podria justificar la formació a la inversa *FERRO-PALU*, essent mot antic. Quant a l'escrúpol fonètic: es pot tenir, però trobo que queda amplament contrapesat per un altre escrúpol oposat: una formació amb *per-* del ll. *PER-* seria força corrent, però llavors, ens falla la justificació semàntica; aquesta hi és amb *PRAE-*, però en canvi cal dir que formacions (almenys pronominals) amb aquest prefix no es coneixen en romànic en absolut. I crec que podem dissipar l'escrúpol fonètic contra *fer-pal* tenint en compte que el trava-llengües ocasional *ferpal* > *perpal* era sempre imminent, i en aquest cas s'imposaria gràcies al poderós suport dels sinònims: *palanca*, *pal*, *permòdol*.

¹ De *PALUS* i del fr. ant. *palice* 'llicca, palissada que defensa un fort' es deriven indirectament el fr. ant. *paleter* 'escaramussar', 'combatre', sovint 'lluïtar davant d'un fort' [S. XII, Wace-S. XV, Froissart, God. v, 707; *FEW* VII, 528a42-6; Du C. *paletare*] i *palet(e)is* 'escaramussa, lluita en aquella forma', encara més freqüent en els mateixos autors. Aquest fou manllevat pel català ant. *palatís* que es troba bastant en textos de fi del S. XIV: dos cops en Eiximenis, *Dotzèn* (*DAG.* i *AlcM*); i més en la *Cròn.* del Cerimoniós: «enfortiren-se en un loc appellat Mislata, hon faeren *palliçada* en los açuts; y estaven tan enfortits que no-ls podia hom damnificar; e tots dies havíem *palatiçes* entre-ls nostres e-ls llur; y --- Michael Pz. Çabata, cavaller de Aragó, tenia la guarda de nostre host; y estant dellà lo riu, los de València fahien lavors *p<a>latiç* ab ell; e ixqueren dels de València qualque 200 hòmens fora la *palliçada*; e llavors lo dit M. Perez brocà, e mès-lo-ne tots per la *palliçada*; en el setge de Cotlliure: «diu-menge après fem continuar de tirar los ginyes e de aparellar de combatre los ravales a scut e lança; e los de la vila tiraren a la torre que hagueren perduda, ab un giny gran e ab una brigola; e staven-se strets, que aquest dia no exiren a *palatiz* de nenguna part» (ed. Bofarull, 286, 200); i en una narració de fi S. XIV: «là hac gran *palatiç* e gran batalla e morts d'una part e d'altra» (*BABL* IX, 130).

El mot no devia ser autòcton en la nostra llengua, on no es troba més que aquest substantiu derivat, mentre que en francès hi havia el verb *paleter* d'on